

КЕНГЕШ

Табийгъат кыйынлыкълардан, отдан да жакълауну мадарлары къалай толтуруладыла

Республиканы Правительствосуну Башчысы орунбасары Владимир Болотоков кыйын болуладаны оюндон билдириу эм алааны кетериу, от тошуу жаны бла къоркъусуздукну жалчытуу комиссияны жыйылууну бардырганды. Сэз анда черкеле кетюрюлюп келген эмда агъачладо ёртен чыгыну жаны бла къоркъуулу кезиуле болуладаны тийишли ведомстволо бла муниципалитетле къалай жазырылгандылары оюндон барганды.

Аны бла бирге торло-торло объектледе къоркъусуздукну жалчытуу не халда болганды да эс бурлганды. Жыйылыгъа МЧС-ни КъМР-де Баш управленисыны таматасын къулугун толтургъан Вячеслав Борисов, министрстволаны, ведомстволаны эм жер-жерли администратсияны келечилери къатышхандыла.

МЧС-ни Къабарты-Малкъарда Баш управленисыны келечиси Гучаков Залим бытыр бу ведомство не торлю ишле тамамлагъаныны эм быылгъа къалай борча салынганыны оюндон айтханды. Къыш кезиуле бир-бир жерледе къар аз жуулу, къургакъ кырыгъ а къабартыгъа къоркъуулу болганды да тура эти, муниципалитетле администрацияларына бу проблемагъа эни эс бурургъа чакырганды. «Къаураны бек игиси чалып кетерсе, койдорюп къуртургъа юрешуи а хагагъа келтириге боллукъду», - деп къышкыры кеси да.

Министерство дагында абданла бла сабиле кене-кюн да кенинген солу урреждениладла болумгъа дайым къы-къулакъ болганлай турды. Аны специалистлери бу жерледе от тошгенини оюндон билдирген автоматика системала къалай ишленелерин тиздиле кеп болмай. Очгёнда айтылганыча, жетисинде, ол санда социал арада эмда школда, ала бузулгудула, керек кезиуде

тиуле, инструктажла да бардырыладыла.

Кенгешле кетюрюлген вопроектдан бири - юйледе газ оборудованыны хайырланууну къоркъусуздукну жалчытуу. Министрство аны юсю бла 2,5 минг чаклы райди, он минден артык адамгъа инструктажла бардырганды, телевиденинда, радиола, басмада, интернетде агитация эм башха материалла чыгарганды да билдиргенди Гучаков Залим. Этилген ишни хайырландырыу бытыр жылуу берген кезиу чакырауу ётгенди. Бурину жул бла тентешдигенде уя болум игирек окуна эди.

Алай дагында энтда да проблема аз тойлоуду. Аны айтханды, докладыч бир-бир предпритияла бла организацияла алада орналгъан газ оборудованыны жумушларына къаралыра ведомство бла келишии этерге ашыкмагъанларын белгилегенди.

Жыйылыгъа талай объектде, ол санда Тырнауауде во-

Биринчиден, табийгъат байлыкълэ эм экология министрли орунбасары Олег Коновалов черкелени ташадан бла зыгъырдан тазалау жаны бла мадар этилгенини оюндон къыска билдиргенди. Аллай иш бытыр битеу да 4,5 километр жерде бардырылганды. Быйыл энтда да 3,9 километри тап халгъа келтирирге керекди, дегенди.

Бу мадарлагъа къыралны бюджидинден 24,3 миллион сом берилгин айтта, ол суу жагыаланы колендирюге эмда дамбаланы ремонтна кеп къалмай 134 миллион сом къоратылыкъды деп билдиргенди.

Загъад Къастий бассейну суу управленисы таматасын орунбасары - КъМР-де былай ресурсла жаны бла бёлонмо башчысы Толтуруланы Малик республикада суу объектне не халда болгандылары оюндон айтта, ведомствону комиссиясы бардыргъан тинтиулене кезиуде кеп кемчиликле аныкъланганын белгилегенди. Аланы аспасыну суу кетюрюлген кезиуде осал болумгъа келтириге боллукъду. «Талай жерде ёлет дегенча кыйын арууладан къырылгъан маланы мыллыклары асыралгъан объектле бардыла. Жагъала ашала барганыны

хатасындан черкеле аланы бир-бирлерине бек жуукъ келгенди.

Бир торлю мадар этилмесе, ол неге келтириге боллукъ кимге да баамды. Бу жаны бла бергек да къоркъуулу объект а Къаргачан эледи», - дегенди.

Дагында бир-бир элдеде суу койлеге, баччалгъа бек жуукъ жетгени белгилегенди Толтурул улу. «Иш былай барса, ала оюрула деген кыйгъылы шарт керёнонорюкдо», - деп, Табийгъат байлыкълэ министрствону, МЧС-ни, жер-жерли администрациялары да бу проблемагъа эни эс бурургъа чакырганды.

бу оборудованыны хайырлануу амал жокъду.

Республикада агъачланы от тошуудан къорулауну мадарларыны планы жарашдырылганды. Былай жерледе ёртен жайылмазча, специалистле тийгъын тийреле къурайдыла, жолла ишлейди, башха къорулауу жуулушда да тамамлайдыла. Быйыл аланы барына битеу да 8,7 миллион сом къоратылыкъды.

МЧС-ни от ёчюлтючюлерини къауумунда 1088 адам ишлейди, алада хайырландыла уя 95 машина барды. Ала бла эмда сейирлери болгандыла бла койре-

фрам-моллибден комбинатдан чыкыгъан къалгъан-къулгъан жыйылгъан жерде, къоркъуулу суулукуну жалчытуу, КъМР-де от тошууге къахуа службаы ондуруу эм талай башха вопроекта къыска оюнолгениди. Владимир Болотоков битеу тура этилген кемчиликени кетюриге эм этилик ишлеге жуулуш кезден кырагъа чакырганды. Бир-бир ведомствологъа бла районаны администрациялары башчыларына да тийишли рекомендацияла этгенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ЖАМАУАТ ПАЛАТА

Адамлыкълны, къыраллыкълны да культураны кючуу бла сакъларгъа боллукъду

КъМР-ни Жамуат палатасыны аны председатели Хазратали Бердовну башчылыгында бардырылгъан VI пленар жыйылыгъа республикада культура объектледе проблемала кетюрюлгенде, аланы тамамлауу жолла изленгенди, сейирлери болган орналгъа, министрствологъа рекомендацияла этилгенди эм палатаны иши бла байлалы вопроектла къаралганды.

Темагъа керё баш доклады палатаны председателини орунбасары Аиталаны Жамал этгенди. Ол маданият миллет энциликени белгилеген шартта, халкыны жаны, аны бла бирге инсанны, социумну ниетин да аныкъланганын чертгенди. Алгынсы заманлада адамла къалай жамуагъа жашаганды, алай мурагъагъа итингенчлери баям эди. Къалай бюгонлюкде россейилени кеёосю биз бусагъагъа кимиз, тамбала уя къалайла боллукъду деген сорудан эсе, биз ким болгъанбыз деген соругъа жууалны жемгиликтер береди, дегенди.

Республикада аны бла байлалы халкы оюндон айтханды, бу иште артылгъа эс бурлмайды дегер жарамас. Алгъа культура эполада, таурулада, халкъ жырыда, теспелеуде, жомакъларда аныкъланганды. Шёндю да фахмулу постерлери, жазуулар, фильм, музикантларыбыз, суратчыларыбыз, артистлерибиз аны айнытууда, республикабызны къыралда, андан тышында таныра этиуге улуу кыйын салдыла, фестивалына, конкурсла, концертле къурадыла, - дегенди докладыч.

Ол глобализацияны заманында осал къылыкъла биде сингизмча мадарла этерге керекликне эс бурганды. Сёз ючюн, аны типле не халда болгандыры бек сагъайтды. Алагъа къырар даража берилгенди, бу жаны бла жумушла да тамалангандыла, алай

кёге илинрича жетишимле уя жокъдула, деп белгилегенди.

Правительствода Республиканы халкъларын сакълэ эм айнытуу жаны бла эксперт-консултация советни жыйылыгъа профессор Башийланы Светлана келтирген шартла жарыстыра адыла. Тинтиулене оверленерне керё, Натлькыкда жашагъан аны тилгерине къабарты тилин черкеленини 17 проценти, малкъар тилин да ёз тилгерине таулануы 7 проценти санайдыла. Элде хал игиреди. Специалисте айтханды, сабийлини 30 проценти аны тилгерин аныламай эм анда ошөмлей эселе, ол тил къуруу барганды саналады.

Ала-анала да бу жумушну школгъа ахандыла. Хау, устазла корешедиле, болмайдыла аны. Аны да кесими сылтаулары бардыла: республикалы целевой программаны чеклеринде жангы китала басмалангандыла,

пособилала жарашдырылгандыла, алай аны эс болганын ючюн бу иш ахырына держетирилмегенди, - дегенди Ата улу.

Докладыч кеп тюкенде, офисде, реклама къангалда жазуула орус негиз тыш къыраллы эсэле бла жазылганды, миллет тилге уя кеёнонорюлгеринден да отурамаганды. «Тенден төлөгө вите нелген адет-төрелерибиз бла биз къычан да ёктемленгенбиз, - деп чертгенди ол. - Тау адет бла адыгъа хабза узакълардан келген жолочуланы сейрге къалдыргандыла. Алай ёмюрдеде сакълангъан адетле ахыр жыллада унутулгандыла. Бир-бирле ала бусагъагъа жашагъа келишимден санайдыла. Ол а бек осал болумла туудурганды: таулу, къабарты ала-анала сабийлерин негиз абданларын интернагъагъа къычан бергенди?»

Ахыры 2-чи бетеди.

СеВеплик

Специалистле шахарлагъа кёчюу кетмезча

Быйыл «2014-2017 жыллада эмда 2020 жылгъа держ кезиуде эл тийрелени тынгылы айнытуу» къырал программаны чеклеринде регионлагъа субсидияла бла 6,7 миллиард сом бёлонгенди. Андан Къабарты-Малкъаргъа 62,194 миллион сом берилликти, деп билдиреди КъМР-ни Эл молк министрствосуну пресслужбасындан.

Сагъынлыгъан тийрелени айнытуу программа эплинен жашау журтларын талландырыча эмда инфраструктура игилендирича бардырылды. Белгилисича, элени бир-бирлеринде газ, поликлиникала эмда жолла болмагъанларына хатасындан кёпле шахарлагъа кёчюу кетедиле.

Быйыл элде жашагъа хазыр жаш койурлеге бла специ-

алистлеге жашау журтларын игилендирича къырал 32,5 миллион сом тёлерики. Тизмде 27 койур белгиленинди. Андан сора да, бир талай элде газ эм суу ызла тартылдыкълдыла, спорт майдала къураылдыкълдыла, медицина пунктла да аныкълдыкълдыла. Ол ишлеге быйыл 29,6 миллион сом къоратылыкъды.

Бизни корр.

ОЮМ

Партия элени айнытуугъа артыкълда улуу магъана береди

Регионлада РФ-ни Къырал Думаасыны 7-чи чакырылыунда «Единая Россия» фракциясыны жыйылууну созедила. Анда уя Россиеде эл молкно айнытууну мадарлары тинтигенди.

КъМР-ни Парламентини Аграр политика, экология, табийгъатны хайырлануу эм жер халла жаны бла комитетини башчысы, «Росейли эл» партия проектин координатору Мокъяланы Кемал аны оюндон кесими оюмун айтта, партия элени айнытуугъа артыкълда улуу магъана бергенин чертгенди.

«Единая Россия» Къырал Думада фракциясыны Башчысыны биринчи орунбасары

Николай Панков элени социальн жаны бла айнытууну программасын жарашдырыча керекисин айтханды, ол тюз оюнду. Партиягъа жерчилени, малчылыкны аягъа юсюне этиу магъаналды. Ол а къыралны азы-азыкъ къоркъусуздукну жалчытыра онг берилди, - дегенди ол.

2017 жылда регионлагъа «2014-2017 жыллада эмда 2020 жылгъа держ элени айнытуу» къырал программалгъа керё регионлагъа 6,7 миллиард сом бёлонеди. Ол жаны бла, буйрукълы «Единая Россия» башчысы, РФ-ни премьер-министри Дмитрий Медведев быйыл 20 январьда къол салганды.

Къабарты-Малкъарны

оюндон айтханды. Эл молк министрствону шартларына керё, республикагъа бу программаны чеклеринде 62,2 миллион сом берилди. Белгилениген федерал программа уя кёз бёлонме юешинди. Биринчиден, эллинен жашау болумларын игилендирге белгилениди, ол санда жаш койурленди да. Бу жумушлагъа 32,5 миллион сом къоратылыкъды. Экинчиден а, элдеде социал эм инженер инфраструктура талландырылды. Ол санда суу, газ биргъыла, спорт сооруженила, фельдшер-акusher пунктла. Анга уя 29,6 миллион сом бериледи, - дегенди Мокъяланы Кемал.

Программа

Эсгеримну дерслери, кёрмючле, спорт эришиуле, байрам концерт

Элбрус районда Малкъар халкълны къыраллыгъа къайтарлыкъны 60 жыл толганын кенг халда байрамлауу хазырландыла. Ол а алгъарыкълда охуу болшанганды: битеу окуу юйледе китоп-сурат кёрмючле къурадыла, «Халкълны эсиндеди», «Отчыкъ заманда болгъан ишлене сезиу», «Огурулулукъ кетмегенди» деген очыкъ дерсле бардырылдыла. Охуулуулгъа дагында Къойгъармаланы Даниельни «Тобукъланмагъанла» деген суратло-документли фильм кёргозтедиле.

Районну библиотекаларында уя тематикалы игирле бардыла. Тырнауауде краевед музейде да «Бизни хазырагъа» деген кёрмючле бу юйледе очылды. Искусстволаны Абайланы Солтанбек атлы собий школунда «Жашна, мени Малкъарны» деген концерт боллукъду. 25-26 марта «Геолог» спорт комплекседе школчуланы аурт атлетикадан республикалы спартакиадалары ётерикиди. 28 марта уя «Тотур» стадионда Тырнауау шахарны «Элбрус» эмда Ставрополь крайны «Геология» командасыны футболдан төрели тобешуулары боллукъду.

29 мартдан бошоп 2 апрельге держ «Геолог» жаш адамланы араларында СКФО-ну бокадан биринчили ётерикиди. 28 марта «Тотур» стадионда «Журтуму жарык тангалары» деген фольклор фестивалны чеклеринде Элбрус районну эллини къошлары къыраллыкълдыла. Журт огъур малкъар ардагъа, концерт программалы миллет кийимлеге бла ошаркълдыкъл керё багъа бирчиди.

11:30 сагъагъа уя Шман Кавказны бла Къабарты-Малкъарны эстрада артистлерини къышмушлары бла улуу концерт боллукъду. Алайда дагында хар келген малкъар ош-азыкълны кеп торюлерин ашап кёрюге боллукъду.

Собийле уя стадионну тийрениче отракчиюла къураылдыла, «Солнышк» паркида да ала халкъсы ишлендиле.

Байрамга Элбрус район эмда Тырнауау бла къарындаш баймайлдыла жоретюлене да чакырылгандыла - Ленинград облыстаны Законла чыгарычу жыйылууну, Москва облыстаны Рузск муниципал районну, КъЧР-ни Гиче Къарачай районну, Пролетода, Баксан районну, Нарткъала шахарны да келечилери сакъландыла.

Минги тауну тийрениче да къууанчы ишле бардырылыкъ-

араларында СКФО-ну бокадан биринчили ётерикиди.

28 марта «Тотур» стадионда «Журтуму жарык тангалары» деген фольклор фестивалны чеклеринде Элбрус районну эллини къошлары къыраллыкълдыла. Журт огъур малкъар ардагъа, концерт программалы миллет кийимлеге бла ошаркълдыкъл керё багъа бирчиди.

11:30 сагъагъа уя Шман Кавказны бла Къабарты-Малкъарны эстрада артистлерини къышмушлары бла улуу концерт боллукъду. Алайда дагында хар келген малкъар ош-азыкълны кеп торюлерин ашап кёрюге боллукъду.

Собийле уя стадионну тийрениче отракчиюла къураылдыла, «Солнышк» паркида да ала халкъсы ишлендиле.

Байрамга Элбрус район эмда Тырнауау бла къарындаш баймайлдыла жоретюлене да чакырылгандыла - Ленинград облыстаны Законла чыгарычу жыйылууну, Москва облыстаны Рузск муниципал районну, КъЧР-ни Гиче Къарачай районну, Пролетода, Баксан районну, Нарткъала шахарны да келечилери сакъландыла.

Минги тауну тийрениче да къууанчы ишле бардырылыкъ-

дыла. Курортну къонакларыны, элбрусчуланы да той-оюнга къаргъа, миллет ошаркълдына да кёрюге онгары боллукъду. «Чегет» къонак юйде уя концерт кёргозюлюкълдо.

Малкъар халкълны къыраллыгъа къайтарлыкъны 60 жыл толганына аталгъан къууанча Элбрус районну битеу элдеринде да бардырылыкъдыла.

Алиса ТАРИМ.
Элбрус районну жер-жерли администрациясыны пресслужбасы.

Тау тойгъа чакырабыз

Малкъар халкълны къыраллыгъаны тохташханын 60-жыллыкъл юбилейне жоралоп, Къууыланы Къайсан атлы Малкъар къырал драма театр 28 марта «Тау той» деген жондоурулу концерт къурады. Байрамга Къабарты-Малкъарны элбуржы Къарачай-Черкес эстрада артистлери къышмушрыкълдыла. Ол санда Жангураялы Мажит, Мамылайны Фатима, Байжыялы Солтан, Батчакъланы Лидия, Боланаланы Зариф, Мусулаланы Руслан,

Габаланы Тенгиз, Гергёкъланы Халимат, Къабардокъланы Зухура, Бийланы Аслан, Занкишланы Марат, «Асса-пати», «Асса» теспеу къауумла эм башола.

Туз Музыкъл театрыда бардырылыкъды. 18:30 сагъагъа башланарыкъды.

Жош келигиз!

Сорлукълары болгъанын по телефону номерлеге белешсиниз: 8(8662) 77-42-08; 8-928-079-95-95.

Жазылыу

Энтта да онг барды

Хурметли жамуат!
Сиз бир торлоу сылтаула бла 2017 жылны биринчи жарымына «Замангъа» Жазылалмай къалгъан эсегиз, халаны тюзетирге боллукъду. 28 мартха держ, почтагъа барып, бу ишни тамамласагъыз, ана тилибизде чыкыгъан газетини 1 апрельден алып башларыкъсыз. Жазылыуна багъасы юч айгъа - 328 сом.

Бизни индексибиз - 51532

Адамлыкны, кыргызлыкны да культураны кючю бла сакьларга боллукьду

Ахыры. Апы 1-чи бетиде.

2017 жылы 15 мартта алынган эсепке бере, Нальчикде инвазивде ич кыртла турган интеракт 137 адам жашайды, алардан 69-сү орундалды, 34-сү кыргыздарга, 4-сү таулуларга эмда 30-сү башка миллеттен келечилериде. Суд органдан молкө дау этиу бла байлалы 70иш барды, арына ала-анала бла сабийле, эгече бла кызындашлар бир бирлери бла юкешалмай ич чекте жеткенде.

Экстремизм бла терроризм жалктарыбызны аден-кызыктылап келишимден соал иштер болгонгарын белгилеп, доклады 20 жылы жаш тейло бла койруш иш бардырмалыгына хатасында кеп адамдыкы тас эткенбиз, шындо да Сирияда 170 жердеги уруш эткенде, 23 өлгенде, 40 изилденде, деп эсептенди.

Битеу бу затпадан дерс ала билерге керекди, - дегенди Аталаны Жамал. Бек алгач жамуат радикал оюмлап теймезча, алгач адамдык этерге борчулу. Ол мурат бла билим берчи урчундендила, аруун коллективде, адамла сунам жыйылган жерде жалган нияте неге келтиргенери иштерин тиритирге, аны айтыпга таштап айтпатууга борчулу. Бу аруун аспалы информация органдуу уллу себептик этилгенди. Районда элде култура учреждениланы иштерин тиритирге, аны айтыпга таштап айтпатууга борчулу. Бу аруун аспалы информация органдуу уллу себептик этилгенди. Районда элде култура учреждениланы иштерин тиритирге, аны айтыпга таштап айтпатууга борчулу. Бу аруун аспалы информация органдуу уллу себептик этилгенди.

туралды, музыка инструменте да жетишпейди.

Ахырында докладчы энчи бир миллети, саулал кыргызаны жашуунда да култура уллу мааньаны тутканын черте, Кызыл-Мөлкө ар аны айтып жаны бла агчы болуп ючюн кылган келгени амагыз берекелени айырып айтканды.

Биз бла култура министр Мухамид Куматов өблөшкенди. Ол ведомство кыскай ишле тамамлаганын билдиргенди. Алгач федерал бюджеттен 6388,2 миң сом эмда республикалы бюджеттен 39157 миң сом бөлүнгөн эти. Ол аден тарых байлыкны сактаууга, музейлени, кинематографияны, чыгармачылык кызуулукка, адамлар бу жаны бла башламчылыклары жашауда бардырууга короталганды.

Музейле бла иш да барды, «Искусстваны көчөсү», «Музейни көчөсү», «Музейге барыкчы» дегенча мероприятияла кууралганды, ала барысы да 480 болганды. Алагы аспап адам жорик башаганды, алагы саны 294 миңгеге жеткенди. Россияны кинону жаны бардырууну чекпеден Наркыла, Прохладна, Тярныкунда, Терекде бла Басанда Култура юйгөргө жангы кинооборудование берилгенди. Култура кадрлары жашаууга да эс бурлганды, 252 адам усталыккырын өздөгөнди.

Жаш фахмулга болушлук этилгенди. «Творческие вершины», «Народные инструменты» дегенча конкурса кууралганды. Култу-

ра жаны бла кыскаш билим берген учрежденилалар 11225 сабий жюрюдило. Културада жетишпеле болдурганга стипендияла төлөнерди, маданият провктени тамамлаган коммерциялы болган органдарга субсидияла бериледи, дегенди министр.

КыМР-ни Парламентини култура, граждандуу институттары айтканы эм СММ жаны бла комитетини башчысы Борис Паптов а култураны айтканды бек алгач гиче элден башлап уллу шархыра да дерс бирдикчиле маданият майдакы кууралга, ага халкыны битеу кызуулуктары кызыгыча этерге керектен билгенденди.

Гуманитар тинтулени институту этнология бөлөмөнө баш илму ишчиси, философия илмуланы кандидатты Фазолатны Гулфини ур боконлюкде кюлпун усталаны 100-ден аспам мастерско ишенин, апада алтан-юмшук, темир, кышчуну бла ишлерге, иерле этерге, кюйлозе согарга, эшгерге, миллет кийимлени итерге эм башка затпага койреткенди билгенди. Алай кырал болушлукчу бирдикчиле системасы болмагач, иш, продукцияны сатар жерле, билими кадрла жетишпегенери ючюн бу сфера айтмагына жарык ачканды. Халкы итигенди, бирге энчи целевой программаны жарашадырдуу да себептик этерик эти, деп кысханды.

Кейтерюлген проблема бла байлалы окупун билдире, Т.К. Мальбахов атлы миллет библиотеказы директору Анатолий

Музов мектеп ай сайын 40-дан аспам мероприятти кууралганын, алада жаш тейло патриот нияте койретуге уллу эс бурдуганын билдиргенди. Пролетарское ани «Русь» култура арасыны директору Ольга Горбунова, Кузнецкая станцияны музейини заведующийи Лилия Клевцова да жыйылганын кесеринде халкы шаштырбелдендиргенди. Апа да, жетишпегенери эм проблемаларны юсперинде ала, ача эм кадрла жетишпегенерин, иш хак эздан бу учрежденилалда көлпө иштерге суйюмгелерин билдиргенди.

Докладча көрө республиканы Парламентине, Култура, Билим берчи, илму эмда жаш тейло ишчери жаны бла, Промышленность эм сатыу-алуу министрликтерине, Басма эмда аспалы коммунистияла жаны бла комитетине, муниципал районканы эм шархалы администрацияларыны башчыларына, миллет-маданият эм башка жамуат органдарынага рекомендацияла этилгенди.

Андан сора паталда болган торлөнгөндө да кууралганды. Алай бла Мухамед Хафизов - култура эм аспалы информация органдуу жаны бла комиссияны башчысы, Уналаны Борис а экология, АПК эм элени айышы жаны бла комиссияны башчысы болганды. Жаштырын кюл кейтерюу бла Заурип Нахушев Россияны Жамуат паталасында келечилени айтканын КУЛПАНЫ Зульфийа

САУЛУКЪ

Бек башы – кесинге кезиучюнде кыратычуу эмда болжалга салмай бакдырычуу

Битеудуни саулук саклау организацины (ВОЗ) башламчылыгы бла, хар жыл сайын 24 мартда битеу кыралды, ол санда Россия Федерацияда да, туберкулёзга кыжау коршени битеудуни кюно бардырылады.

Бу аруу бла байлалы проблема бек уллу болганы белгилди. Анга кыжау коршени кыяматлы болуп ючюн, кеп торлоу социал вопроса тамамларнырга керектени. Аны себептени анга энчи эс бурдуга тийишчилди. Бу аруун жукьгынан саны алашы жашаган, урунган жерлеринде болуп бла эмда кылайыкчылары бла да тюзюлгө байлалы дерчады. Медицина организациланы органдарында, хар кими саулукчу жашуу бардыруунда да кеп зат кылады.

Ол кезууден башлап арууну хорлаганы ботонда кызын болуп, ол кеси да терк окуяны кюч алып теберидай. Быллай халда карсырга, саулукчу жашаууга кыайтууну юсюндөн айтып амал жокьду. Аны кюй, стационарда кеткен адам башкалар да бирчиринден аны жукьду халдарына, тепперине жетеди.

Ахча азыракь кыратылырча
Туберкулёзду арууну аныгы юсюнде сальт ючюн бек кеп ахча кыратыгы тошеди.

зурайдыла. Бирлесе бу аруу бек кызын этеди - бийик температура бла, ачы жетел бла. Аны белгилери жалаңда кызынуулук, терк арып кышуу, температура бирзгача кепоролуу (37 – 37,5 градус), аз-маз жетел этиу бла чекленип кыладыла. Бир-бирлесе уа ол аласы окуяны этерге боллукьду.

Кюоркузуу кыаумьга ким тошеди?
Аспамында туберкулёз бла итичиле, тютюнчюле, тутмакчыла отпуруп чыкьгына ауруйдыла. Аны санында бир жерде кырауу болуп да кеп болганды. Ол да шендоюу заманы бек уллу проблемаларында бирди. Быллай адамланы кбюсо медицина учрежденилалда талай айланган сорчунда барышы тамамларнырга сурган да эткем, андан кетип кыладыла.

Ол кезууден башлап арууну хорлаганы ботонда кызын болуп, ол кеси да терк окуяны кюч алып теберидай. Быллай халда карсырга, саулукчу жашаууга кыайтууну юсюндөн айтып амал жокьду. Аны кюй, стационарда кеткен адам башкалар да бирчиринден аны жукьду халдарына, тепперине жетеди.

Ахча азыракь кыратылырча
Туберкулёзду арууну аныгы юсюнде сальт ючюн бек кеп ахча кыратыгы тошеди.

Алай эсе уа, врачла аллай адамланы изыларында айтып, кесинге кыратыгы, саулукчу жашуу бардырыгы деп тилеп, жалын тууруга к керекимди жарык ачканды. Халкы итигенди, кыайгырмайдыла.

Кылай - алай болса да, туберкулёзга жукьгына багышы бек кеп заманы алады. Ол эм азында терк айдан башланып, болжалы уа жылдан артык окуя болуруга боллукьду. Аны болжалы арууну халине көрө тергелди. Ол себептен профилактика, эртен диагностика эмда заманында багышы бек уллу мааньаны тутдыла.

Профилактика
Медицина учрежденилалда профилактика тинтулени бардырыгы шендоюу амалда, технологияла, оборудовани хайрылангандыла. Ала бары да РФ-ни Саулук саклау министрствосуну белгилери бла сингирдиледи. Бек биринден а флюорография этилди. Аны 14-жылкыла эм андан таматала өтеди. Андан сора сабийле-матуу деген диагностика амал да хайрыланды. Ол гичелде инфекция болганын бла кыалганын эскерип киргозтөди. Аны себепти сабийин физиктер врачла жиберсе, ол ишчи узак болжалга салмагы жеткенди.

ТИПЛАНЫ Люба, туберкулёзга кыжау диспансери поликлиника бөлөмөнө башчысы.

болганын хар ким да билрге тийишчилди. Иммунизация да бу арууну жайылууну ич чек салады. Быллай вакцина роддомда кыаганакыла 3-7 күн толганын окуя этилди. Биз бла 7-14 жашлары толганда кыайтарылды.

Сезюсу, туберкулёзду врачла жалаңда кеслери хорлапаллык туюндоло - ол битеу кыралны проблемасыды, кеп кюн сальчыны эмда аспам кюорачты этилери излеген. Алай эсе, хар ким да кесине сак болуруга, кезиуу профилактиканы да болжалга салмай этерге керекди.

Белгилер

«Кюн сабийле» жыйылганда, кюн тийгенди

Нальчикни Уруну эм социал кюоруула арасы шахар округу жер-жерги администрациянысы Физкультура, спорт эм жаш тейло иштери жаны бла управлененисы бла бирге Култура фонду мекында Даун синдромлары болганын халкыла аралы кююне аталган тубектуу кууралганды. Анга уа жер-жерлени аллай аруулары болган балчыкканы чакыргандыла. Кыскакыла

сабийчиклени» алгышлайды. Абаданлагга айлангы, бу тубешуно магнанасын аныгатады. Быллай балчыккыла жамуатны көз кырамын торлөндире, саусу кызыкчыла бла жарыкчыла тамгалары ююнге шыануулук берирге, ала да, башхалача, жашарга болушларына туюмкорукко соокобл-Мелкери.

Ондун синдромлары болганына кеп усталыкчыла иги болушлукчу болганларын, бийик жетишпегенери да айтканды. Анга юлгөлө да келтиргенди: 2005 жылда Кандыне кинофестивалыга кыатышхалы болушлук актриса Паскаль Дюкенне толкун кырапс бла тобегелденди. Неда испалчы айтканын. Андан

Сан-Себастьянда бардырылган кинофестивалда бек ич эркин ролю ючюн даражалы саугага тийишчил болганды. Ол бийик окуя кюйе билим алганды, бир неча тыш кыралны тили билгенди. 2011 жылда уа Барнаулда Мария Ланговал оунда жоозоден энчи олимпиада оюндала ашты мадыдала алганды.

Нальчикте иш бла жалтырчы араны директору Татьяна Каниничина да аны аллында өслөшкөн сезон андан ары бардырганды. Эки жыл мында алгач суратпа жукустовланы Л.П. Кеченю атлы музейден - Синдром лобаны деген кермоч болганын эсге салып, андагы суратпа көлпө энчи кюронгөн сабийле да фактул болганыларын туура эткенди. Бирчир кыз жашуу турганды, бусатга уа кюн тийгенди. Ол сизни ючюн чыкканды», - дегенди ол, гиче чыккандыла айтканын. Андан

сора Т.Мальбахов атлы миллет библиотеказы келечилени даун синдромлары болганын юсперинде жазылган бир неча кытапны бергенди.

Нальчик шахар управленины бөлөмөнө таматасы Амина Бадроква да тобешуе куру кыралы бла келмегенди. Фонду отпуралганды биринде уа жи жаш сабийлерге тюркчюлшарга, татма мамук да юлөшкенди. Аны уа предприниматель Беккиланы Ахмат, коммерциялы болмаган «Дом надежды» организация, «Гни-Бум» байрам агентство эмда «Гни dekon» жибергенди.

Жабаги Казанко атлы ардан Мадина Бжиева, Зарина Хортиева, Темалоланы Элия, Кристина Ошунунова, Диана бла Даяна Шериевал, Завидана Мурат жибри, тепсеуде да сауыгалагандыла.

ХОПЛАПАНЫ Марзият.
Суратпаны автор алганды.

жомаккыны жигитлери тоюп, омак жасалган отууга элгенди, кыларында тутуп, тепсөндөдү, халар айткандыла.

Андан сора КыМР-ни Уруну, иш бла жалтырчы эм социал кюоруу уллу министрствосуну бөлөмөнө спещалисти Заур Гадаев - кюн

жамуаттарыны баш маганасы уа фахмулу сабийлерни ачыктырды, аланы билмилерин бсюрөгө эди. Ол а уивенди, Бийыл шолупуаны билмилерин эки предметтен сынарга

Брифинг

Ичги затланы чыгарыу эм сатыу-алуу рынок бир низамга келтирилликди

Быттар Кысбары-Малкырау эм сатыу-алуу бөлөмөнө законнагы 286 бузуклык этилгенди, ол санда 15 оуур эм бек акур амалкыла. Ол санда 16 материал жорашдыруу промышленносту предпритиялары этилгенди. Быллай шартла КыМР-де ИМВ-да болгон брифингде белгилли этилгенди.

Ич ишле министрствода экономика кюоркусуулук эм коррупцияга кыжау бөлөмөнө башчысыны орунбасары полицияны полковниги Владимир Маиров билдиргенди. РФ-ни Службине комитетини республикада Слествине управлененисында коллегалары бла бирге бардырылган тинтулени кезиуде республикада ичги затла чыгарыган 13 предпритияны 16 келечилени угуповый ишле ачылгандыла. Ала кеп санда налганы букьдуганары ючюн тергендиле - битеу да бирге 24,7 миллиард сомчу. «Бу ишени тинтенден сора казнага 9,5 миллиард сом кыайтылганды. Предпритияны юмплектерине бла чыгарыган продукциялар арест салынганды, билетеу да бирге 3 миллиард сом багысы», - дегенди полицияны.

Быттар а законнагы бузуклыкты этилип чыгарылган 623 миң литр этил спирт эмда 404 миң литр хазыр продукция, жалган 510 миң кырал марка сыйрылгандыла. Право низамны саклауучула жалган аракы кюулгон 37 жашырын цехи жапханды. «Быттар 19 марта оператив шартланы тинтен кезиуде бөлөмөнө кулпукчулары Бахсан районда предпритиялардан биринде жалган аракы чыгарылган эки ызы тапхандыла. Аны прохладначы тишери куургааны ачыкланганды. Бахсан району союно оюнуу бла ол жууапта тортылганды. Сатарга хазыр 17,3 миң шеш сыйрылганды», - деп билдиргенди Маиров.

Жалны алындан бери озган

Быттар а законнагы бузуклыкты этилип чыгарылган 623 миң литр этил спирт эмда 404 миң литр хазыр продукция, жалган 510 миң кырал марка сыйрылгандыла. Право низамны саклауучула жалган аракы кюулгон 37 жашырын цехи жапханды.

«Быттар 19 марта оператив шартланы тинтен кезиуде бөлөмөнө кулпукчулары Бахсан районда предпритиялардан биринде жалган аракы чыгарылган эки ызы тапхандыла. Аны прохладначы тишери куургааны ачыкланганды. Бахсан району союно оюнуу бла ол жууапта тортылганды. Сатарга хазыр 17,3 миң шеш сыйрылганды», - деп билдиргенди Маиров.

эки айны ичинде уа ич ишле органды келечилери ичги затланы чыгарыу эм сатыу-алуу бөлөмөнө тюзөтүлө кийриуну юсюндөн законодательны башламчылыкны бергенди, ол сюзюле турдады. Анга эс лицензия болмай ичги затланы сатканыны жууапта тартыуну юсюндөн барды. Биз акый этгенбизчи, законланы бузган инсанлага тазирын - 05-50 миң, жууапты кылулукчулагы - 100-200 миң, предпритиялагы уа - 300-500 миң сомга дерс келбейтиргө тийишчилди. Ол а бу сферда право низамны сакларга онг берликчи», - дегенди полицияны.

Биотюнкюде уа аны өлчөми инсанлага - 2-2,5 миң, жууапты кылулукчулагы - 4-5 миң, предпритиялагы уа - 40-50 миңди. Республикада ичги затланы розницага саткан 123 организация барды.

Журналисттени сорууларына жууапла берге, полициячы билдиргенди «Жоюно аурлуп, ненча шеш болганы да тергеллик туюндоло. Таксиде, энчи машинада, аур жюкле ташыган транспортта жалган ичги бар эсе, товар бла бирге машина да сыйрылгыла. Закон кююне 31 марта кирдик. Ол а бу сферда законлукчу ю кочерге чыктырдуу», - дегенди Владимир Маиров.

ТИКАЛАНЫ Фатима.
Сурат авторунду.

Олимпиада

Эршишлеге кыатышырге шпинжленени саны өсөдү

Алгараакчыла КыМКУ-да шолупуаны аркында Шимал Кавказны бешини ачык олимпиадасы кууралганды. Анга туюмчуну - обнирини классла да окуяны энчи мингге жуукь адам кыатышканды. Кысбары-Малкырау шолорундан тышында, Шимал Осетия - Аландан, Дагыстандан, Ингушетиладан эм Кыргызча-Черкесден келгенде да болгандыла. Конкурса тотуу предмети эршигенди.

Биринчи кюно эсперлерине көрө орус тилден, математикадан, обществовунаниядан эм тарыхын окуучуула аспамыра кыатышкандыла, - деп билдирди олимпиаданы кууралгандан бери, КыМКУ-ну Гиче школ академиясыны директору Артур Насипов.

Эршишлени бардырылганыны баш маганасы уа фахмулу сабийлерни ачыктырды, аланы билмилерин бсюрөгө эди. Ол а уивенди, Бийыл шолупуаны билмилерин эки предметтен сынарга

онлганы болганды. Озган жыл бла тенгешилдиргенде, бу жолгу Эршишлеге кыатышырге союлгелени саны эки көрөгө кеп эди. Ол а уивенди, Бийыл шолупуаны билмилерин эки предметтен сынарга

Акция

Тегерекдеги табиьгатны асырауга жораланган жумуш

Жамат тейло кенгеш структурала «Жамат улгала Жаш тейло совет, КыМР-ни Парламентинде Жаш тейло палата эм КыМР-ни Жаш тейло правительствосу Кысбары-Малкырау Республиканы Башчысыны билегили бла «Сашымын» деген битеудуни экология акция кууралганды. Ол 25 марта 20-30 сагытада Правительствону ююнде чыракканы флютоуден, ызы бла битеу республикада бермегенди. Директул башлангырыкыды. Концерт, байрам оюнла эм жамуат жыйылган кыууанчла да боллукьдула.

«Сашымын» - халкыла аралы проекти, аны маганасы тегерекде табиьгатны саклау жаны бла проблемалагы эс бурдууды. Акцияны чегинде Кийик табиьгатны битеудуни фонду марты ахыргы шабат кюнонде жер жоюно табиьгатны кююне уллу кепло болуучууны белгисини чыракканы эм ток бла ишлеген приборланы бир сагытада флютоуде чыгарды. Ол кезиуде дундада белгиле мекямланы эмда эсертмелени жарытуу да тохтатылды.

Биринчи көрө быллай иш 2008

жылда болганды. Ол заманда аны 35 кырапдан 400 шахары келечилери арус көргөндө. Биотюнкюде «Сашымын» - жер жоюнде бек уллу экология акцияга саналады. Анга битеу дундада 175 кырапаны 7000 шахарында энчи миллардан артык адам кыатышканды. Проектте колдоу кышарга союлгелени Нальчикде Келмешуу маюнда 25 марта 20:00 сагытада жыйылгыла. Соруулары болганыла бу телефон номерге өслөшкө: 8-928 - 707-66-00.

Актер

Кюоруула министрствону окуу юйлерине сайлау барады

Нальчик шахарны аскер комиссарияты РФ-ни Кюоруула министрствосуну бөлөмөнө тамамларнында окууга союлгелени айырууну бардырады. Кандидат неда соруулары белгиле комиссариятка келгире боллукьдула; Нальчик шахар, Вологирот атлы орам, 26 ме-

жылда болганды. Ол заманда аны 35 кырапдан 400 шахары келечилери арус көргөндө. Биотюнкюде «Сашымын» - жер жоюнде бек уллу экология акцияга саналады. Анга битеу дундада 175 кырапаны 7000 шахарында энчи миллардан артык адам кыатышканды. Проектте колдоу кышарга союлгелени Нальчикде Келмешуу маюнда 25 марта 20:00 сагытада жыйылгыла. Соруулары болганыла бу телефон номерге өслөшкө: 8-928 - 707-66-00.

жамуаттарыны баш маганасы уа фахмулу сабийлерни ачыктырды, аланы билмилерин бсюрөгө эди. Ол а уивенди, Бийыл шолупуаны билмилерин эки предметтен сынарга

З. ШОГЕНОВ.
Нальчик шахарны аскер комиссарияты кюлулугун болжаллы халда тоолгусуран.